

מראי מקומות - מגילה

יא.

ה. הוא אחשורוש, הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו ביאר המהר"ל (אור חדש עמ' ע"ב), דהיינו דבא לומר כל מה שעשה אחשורוש טוב לאסתה, ולמרדכי, ולישראל, הכל הי' מאת הש"י, כי אחשורוש בעצמו הי' רשע מתחלתו ועד סופו. ודבר זה בא ללמדנו כבר מתחלת המגילה להודיענו שכל הנעשה במגילה הי' מן הש"י. וכ' השפת אמת, דהפסוקים באים לחדש בכל חד מהני לרבותא. דהיינו, דאפי' לאחר שנשא אחשורוש אסתה הצדקת, מ"מ נשאר הוא ברשעו. וכמו כן בעשו, לאחר שנשא מחלת ונמחלו לו כל עונותיו, חזר לרשעו. וכמו כן בדתן ואבירם, אפי' לאחר שראו כל מה שעשה משה בשבילם, מ"מ עמדו ברשעו.

ו. מהודו ועד כוש, רב ושמואל, חד אמר הודו בסוף העולם וכוש בסוף העולם, וח"א הודו וכוש גבי הדדי הוו קיימי והביא המנות הלוי מר' משה אבן תיבון, יש לתמוה, מה להם לחלוק בדבר זה, במקום עדים יחקרו וידעו, דהיינו, מלתא זה עבידא לגלויי בקל, וא"כ למה חולקים בה, וכן קשה במח' בענין תפסח ועזה. וכ' דבאמת כ"ע מודו דהודו וכוש גבי הדדי קיימי, אלא דמר סבר דביאור הדרשה הוא דכמו שהם גבי הדדי קיימי, כמו כן הי' יכול אחשורוש למלוך בקלות על הארצות הרחוקות ביותר. וח"א, הודו בסוף, דהיינו דכיון דידוע דהעולם כדוריית, ואין סוף לכדור כי אם במקום אשר יתחיל ממנו, א"כ אם מתחילין מהודו ומסבבין העולם, נמצא דכוש הוא בסוף העולם, ולהגיד שכל העולם הי' תחת ממשלתו.

ז. אלא מעתה, ושני חיי עמרם וכו' מאי דרשת בי' כ' המהרש"א דלא הק' משני חיי אברהם ק' שנה וע' שנה וה' שנים, דהתם ודאי איכא למדרש בי', כיון דכתי' שנה בכל כלל וכלל, משא"כ הכא, דלא כתי' מדינה בכל כלל וכלל, ודומיא דהכי הוו שני חיי עמרם, דלא כתי' שנה בכל כלל וכלל. ועוד י"ל, דסבר' הגמ' דהדיוק הוא מהא דהתחיל במספר קטן, שאין כן דרך הכתובים, ולזה סבר שיש לדקדק בזה, וע"ז הק' דגם בחיי עמרם מתחילין במספר קטן, ומה דרשי' מזה.

א. זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל... בימי מרדכי ואסתה פי' המהרש"א, לפי שהיו הרבה באותו הדור שהיו חייבים כלי', לפי שנהנו מסעודת אחשורוש, לולי מרדכי וסיעתו הצדיקים שבאותו הדור, לזה אמר זכר חסדו, דהיינו לאותן שלא היו ראויין לגאולה, ואמונתו, דהיינו אותן שהיו ראויין לגאולה. ולפי שהיתה הגאולה ע"י אשה, שהיא אסתה, אמר לבית ישראל. וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו, שהיתה הגאולה בכל העולם, וכמו דאי' לקמן, דאחשורוש מלך בכיפה.

ב. בשביל עצלות... שלא עסקו בתורה וביאר המהר"ל (אור חדש, עמ' ס"ז בהוצאת יהדות תשל"ב), דלכאנ' הי' שייך לומר דשביל עצלות במעשה מצות נתחייבו כלי'. וא"כ, מה שדרשו חז"ל דוקא לגבי לימוד התורה, זה מראה לנו כח לימוד התורה. כי ע"י תורה ישראל גוברים על עמלק ועל המן, אבל כאשר אין מתעלים בתורה, אז המן גובר עליהם עד שהגיעו לשערי מות.

ג. להפר בריתי אתם, בימי פרסיים, שהעמדת להם בית רבי וחכמי הדורות הק' המהר"ל (פתיחה לספר אור חדש, עמ' רכ"ב בהוצאת מ"י), וכי לא היו חכמי הדורות גם בשאר מלכיות, ולמה בכל מלכות לא היו אנשים מיוחדים, ורק במלכות רביעית אמר שהעמדת להם חכמי הדורות. וע"ש שביאר איך הקב"ה תיקן החטא שהביא לכל גלות וגלות. ועפ"ז ביאר, דכיון דהחטא שהביא לידי חרבן בית שני הי' שנאת חנם, לכן לתקן זה הי' מן הצורך להעמיד חכמי הדורות, לפי שת"ח מרבים שלום בעולם, וע"י יהי' תיקון חטא של מריבה ופירוד.

ד. ושמואל אמה, שהושחרו פניהם של ישראל פי' המהר"ל (בספר אור חדש, פי' למגלת אסתה, עמ' רמ"ה בהוצאת מ"י), דשמואל ס"ל דשם "אחשורוש" מורה על מה שכתוב במגילה, כי אין ספק כי מה שכ' במגילה הי' דבר גדול מאד [וע"ש שביאר דרב חולק על זה גופא, וס"ל דשם אחשורוש מורה על גודל מלכותו], ולכך אמר שהושחר פניהם של ישראל בצום ובתענית, וזהו עיקר המגילה, שהוזכר בה גודל הצרה שהי' לישראל.